

УДК 351.863:378

ЛАПТЄВ Михайло Сергійович,
аспірант кафедри управління фінансово-
економічною безпекою, Навчально-науковий
інститут менеджменту безпеки, Університет
економіки та права «КРОК», м. Київ, Україна

СИСТЕМА УПРАВЛІННЯ КОМПЛЕКСНИМ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯМ ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ ВИЩОГО НАВЧАЛЬНОГО ЗАКЛАДУ

У статті розглядаються теоретичні основи побудови та функціонування системи управління комплексним забезпеченням економічної безпеки вузу.

Ключові слова: вищий навчальний заклад, загрози, економічна безпека, система управління, механізм управління, система економічної безпеки.

Постановка проблеми. В умовах нестабільної соціально-економічної ситуації в країні на діяльність вищих навчальних закладів впливають значна кількість факторів небезпек та загроз зовнішнього та внутрішнього середовища. Враховуючи це, вітчизняним вузам для забезпечення стабільної роботи та розвитку необхідно мати ефективні системи економічної безпеки. Сучасні системи економічної безпеки вищих навчальних закладів повинні раціонально використовувати всі власні ресурси, а також ресурси державних структур та суб'єктів недержавної безпеки.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питанням організації систем управління комплексним забезпеченням економічної безпеки суб'єктів господарської діяльності присвячені наукові праці вітчизняних та зарубіжних вчених Алькеми В. Г., Захарова О. І., Ляшенко О. М. та інших. Разом з тим до теперішнього часу не до кінця вирішеними залишаються питання організації ефективної системи управління діяльністю всіх суб'єктів системи економічної безпеки вищого навчального закладу щодо комплексного забезпечення економічної безпеки.

Невирішені раніше частини загальної проблеми. В умовах соціально-економічної кризи вітчизняні вузи повинні мати сучасні системи економічної безпеки які здатні успішно протидіяти загрозам зовнішнього і внутрішнього середовища. Однак, незважаючи на те, що в теоретичному і практичному плані процеси управління системою економічною безпекою суб'єктів господарської діяльності розглянуті досить глибоко і всебічно, питання управління комплексним забезпеченням економічної безпеки вітчизняних вищих навчальних закладів залишаються актуальними.

Мета та завдання статті. Метою статті є розгляд теоретичних основ побудови системи управління комплексним забезпеченням економічної безпеки вищого навчального закладу.

Виклад основного матеріалу дослідження. Сучасний вітчизняний вищий навчальний заклад є складним за організаційною структурою, видами діяльності, кількісними та якісними параметрами персоналу, та матеріально-технічної бази суб'єктом системи освіти та науки держави. Він здійснює свою діяльність виключно «...з виданою ліцензією на провадження освітньої діяльності на певних рівнях вищої освіти, проводить наукову, науково-технічну, інноваційну та/або методичну діяльність, забезпечує організацію освітнього процесу і здобуття особами вищої освіти, післядипломної освіти з урахуванням їхніх покликань, інтересів і здібностей» [1].

Особливістю діяльності вищого навчального закладу є те, що він здійснює свою освітню і наукову діяльність в умовах нестабільної суспільно-економічної обстановки в країні. Це пов'язано в першу чергу з агресією Росії проти України, економічною кризою і високим рівнем конкуренції на ринку освітніх послуг. Сучасні загрози для стабільної роботи, розвитку і економічної безпеки вітчизняних вищих навчальних закладів формуються у їх зовнішньому і внутрішньому середовищі. Вони носять системний

характер і впливають на всі сфери життя і діяльності вищого навчального закладу. Враховуючі це, забезпечити його економічну безпеку надійно дуже складно.

Автор вважає, що економічна безпека вищого навчального закладу це такий стан всіх його структурних підрозділів, кількісно-якісних параметрів персоналу, навчальної матеріально-технічної бази, навчальних технологій, наукової та інноваційної діяльності, матеріальних і нематеріальних ресурсів які дозволяють бути конкурентоспроможними на ринку освітніх послуг, ефективно і якісно виконувати всі види діяльності відповідно до виданої ліцензії. Основні складові економічної безпеки вищого навчального закладу надані на рис. 1.

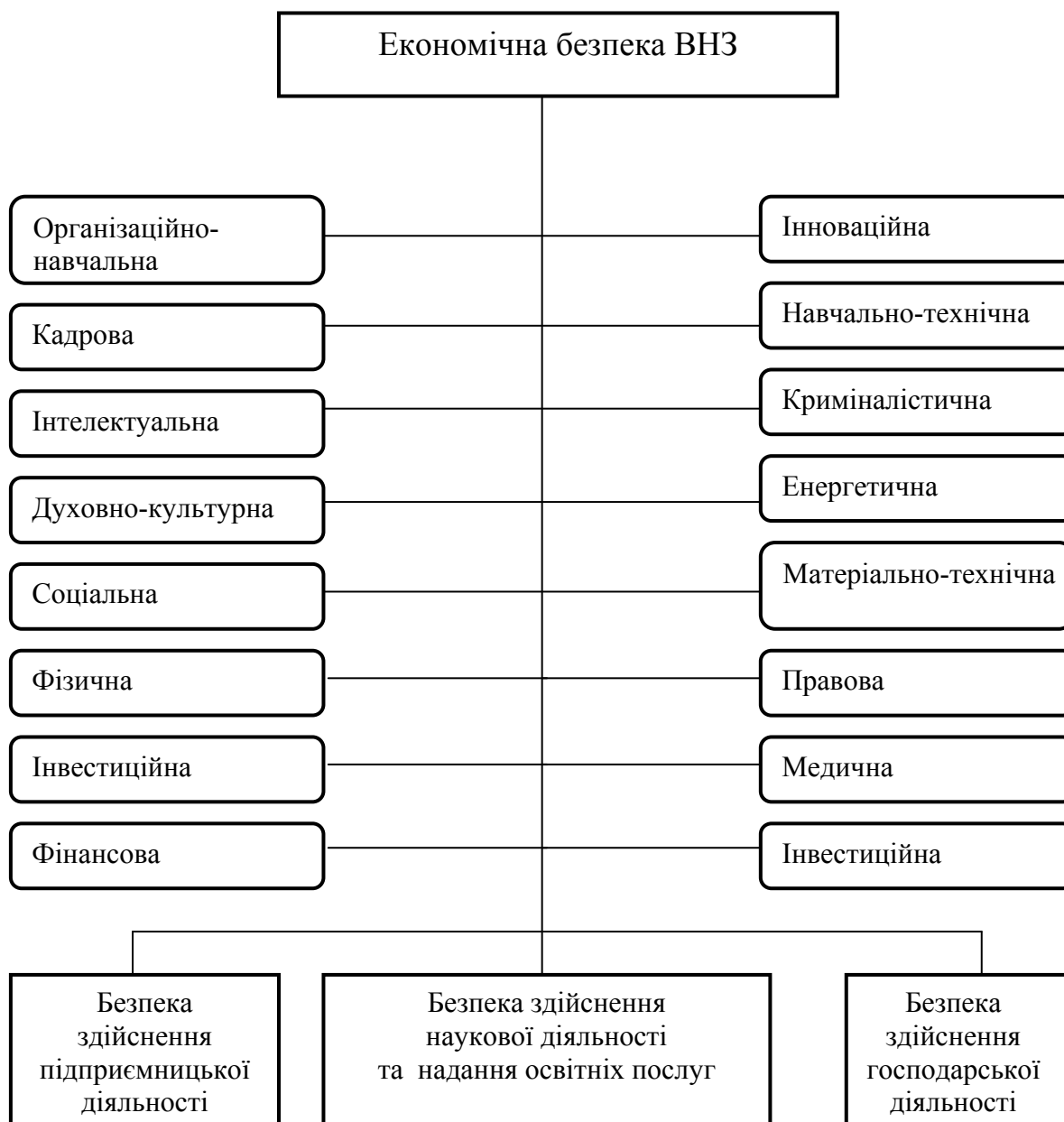

Рис. 1. Основні складові економічної безпеки вищого навчального закладу
Джерело: розроблено автором

Забезпечення економічної безпеки вищого навчального закладу є однією з головних задач його керівників. Успішне її рішення в значній мірі залежить від того чи є у нього система економічної безпеки, яка здатна адекватно і своєчасно реагувати на всі існуючі, а також можливі загрози для його економічної безпеки.

Система економічної безпеки це «...сукупність внутрішніх і зовнішніх суб'єктів забезпечення економічної безпеки підприємства, що мають спільні цілі, наділені відповідними функціями і правовими повноваженнями, які мають необхідну матеріально-технічну базу, підготовлений персонал, механізми управління і взаємодії, що володіють технологіями, формами і методами визначення, зниження рівня та протидії небезпекам і загрозам у сфері економіки» [3]. Дане визначення розкриває сутність і зміст систем економічної безпеки підприємств, проте його в повній мірі можна використовувати і стосовно до вищого вченому закладу. Це обумовлено тим, що його система економічної безпеки також як і промислового підприємства повинна включати всі його внутрішні ресурси, а також ресурси зовнішніх організацій і установ які пов'язані з науковою, освітньою та правоохоронною діяльністю.

Система економічної безпеки вищого навчального закладу повинна включати всі його структурні компоненти, в тому числі: ректорат, вчену раду, навчальні управління (відділи), деканати, факультети, кафедри, наукові підрозділи, фінансові, матеріально-технічні, господарські та інші підрозділи і служби. Серед внутрішніх ресурсів системи економічної безпеки слід розглядати:

- інтелектуальні ресурси;
- фінансові ресурси;
- інформаційні ресурси;
- кадрові ресурси;
- матеріально технічні ресурси;
- адміністративні ресурси та інші.

В якості зовнішніх ресурсів системи економічної безпеки вищого навчального закладу можна розглядати:

- органи державної влади;
- засоби масової інформації;
- суб'єкти системи освіти, з якими здійснюється взаємодія (школи, коледжі);
- наукові установи;
- бізнес;
- державні структури;
- правоохоронні органи;
- суб'єкти господарської діяльності (підприємства, банки, фірми).

Однак слід враховувати, що всі вище перераховані організації можна розглядати в якості зовнішніх суб'єктів системи економічної безпеки вузу тільки в тому випадку, якщо з ними налагоджені постійні або ситуативні взаємовигідні ділові відносини. Для підтримки цих відносин необхідно, щоб керівники вузу приділяли їм постійну увагу. Особливо важливо, щоб були налагоджені добрі контакти, в першу чергу з керівниками тих зовнішніх організацій, з якими вузу доцільно здійснювати партнерські зв'язки і взаємодію в галузі освіти, науки, господарської та іншої діяльності.

Сучасна система економічної безпеки вузу має складну структуру. Вона включає внутрішні і зовнішні суб'єкти, які мають різні функції, в тому числі освітні, наукові, господарські, технічні, інформаційні, адміністративні та інші. Об'єднати їх потенціал з метою створення синергетичного ефекту в системі економічної безпеки є не простим завданням. Для її успішного рішення необхідно створити ефективну систему управління комплексним забезпеченням економічної безпеки

Система управління комплексним забезпеченням економічної безпеки підприємства – це сукупність керуючої і керованої підсистем, механізмів управління та взаємодії, технічних засобів, правових основ, організаційних методів призначених для вирішення завдань управління діяльністю з протидії небезпекам і загрозам економічної безпеки підприємств [2].

Основними компонентами керуючої підсистеми системи управління забезпеченням економічної безпеки вищого навчального закладу є:

- засновники вищого навчального закладу;
- наглядова рада вищого навчального закладу;
- керівник вищого навчального закладу;
- вчена рада вищого навчального закладу;
- керівники навчально-наукових інститутів;
- керівники факультетів;
- керівники кафедр;
- керівники підрозділів фінансового і матеріально-технічного забезпечення діяльності вищого навчального закладу;
- керівник служби безпеки вищого навчального закладу.

Керована підсистема системи управління забезпеченням економічної безпеки вищого навчального закладу включає наступні структурні компоненти:

- навчально-наукові інститути вищого навчального закладу;
- факультети і кафедри вищого навчального закладу;
- підрозділи фінансового та матеріально-технічного забезпечення вищого навчального закладу;
- всі учасники освітнього процесу у вищому навчальному закладі;
- співробітники служби безпеки вищого навчального закладу та інші.

На рис. 2 надано модель управління системою економічної безпеки вищого навчального закладу.

Однією з найбільш складних проблем від успішного вирішення якої залежить в цілому ефективність системи управління комплексним забезпеченням економічної безпеки вищого навчального закладу є налагодження стійких комунікацій між усіма її компонентами. Тільки в цьому випадку можна в повній мірі використовувати всі внутрішні і зовнішні ресурси вищого навчального закладу для забезпечення його економічної безпеки.

На думку автора для налагоджування стійких та ефективних комунікацій в системі економічної безпеки вищого навчального закладу необхідно створити відповідний механізм взаємодії між усіма її структурними компонентами.

Механізм взаємодії в системі економічної безпеки підприємства – це сукупність внутрішніх і зовнішніх суб'єктів системи економічної безпеки, нормативно-правових баз і технічних засобів, що дозволяють планувати, здійснювати підготовку та проводити добре узгоджених за часом, місцем і змістом спільних дій з протидії факторам загроз економічній безпеці підприємства [4].

Особливістю механізму взаємодії в системі економічної безпеки вищого навчального закладу є те, що він повинен погоджувати дії різних за своїм функціональним призначенням структурних компонентів, які функціонують в демократичному академічному середовищі і мають в своєму складі високоінтелектуальний персонал – професорсько-викладацький склад, вчених і інженерів науково дослідних підрозділів, а також фахівців матеріально-технічного та фінансового забезпечення. Механізм взаємодії в системі економічної безпеки включає:

- суб'єкти взаємодії;
- правові засади здійснення взаємодії;
- технології, за допомогою яких здійснюється обмін інформацією та координація дій між взаємодіючими сторонами.

Необхідність створення в системі управління механізму взаємодії комплексного забезпечення економічної безпеки вищого навчального закладу викликано тим, що для протидії сучасним загрозам для його діяльності необхідно використовувати всі існуючі власні ресурси, а також ресурси зовнішніх організацій.

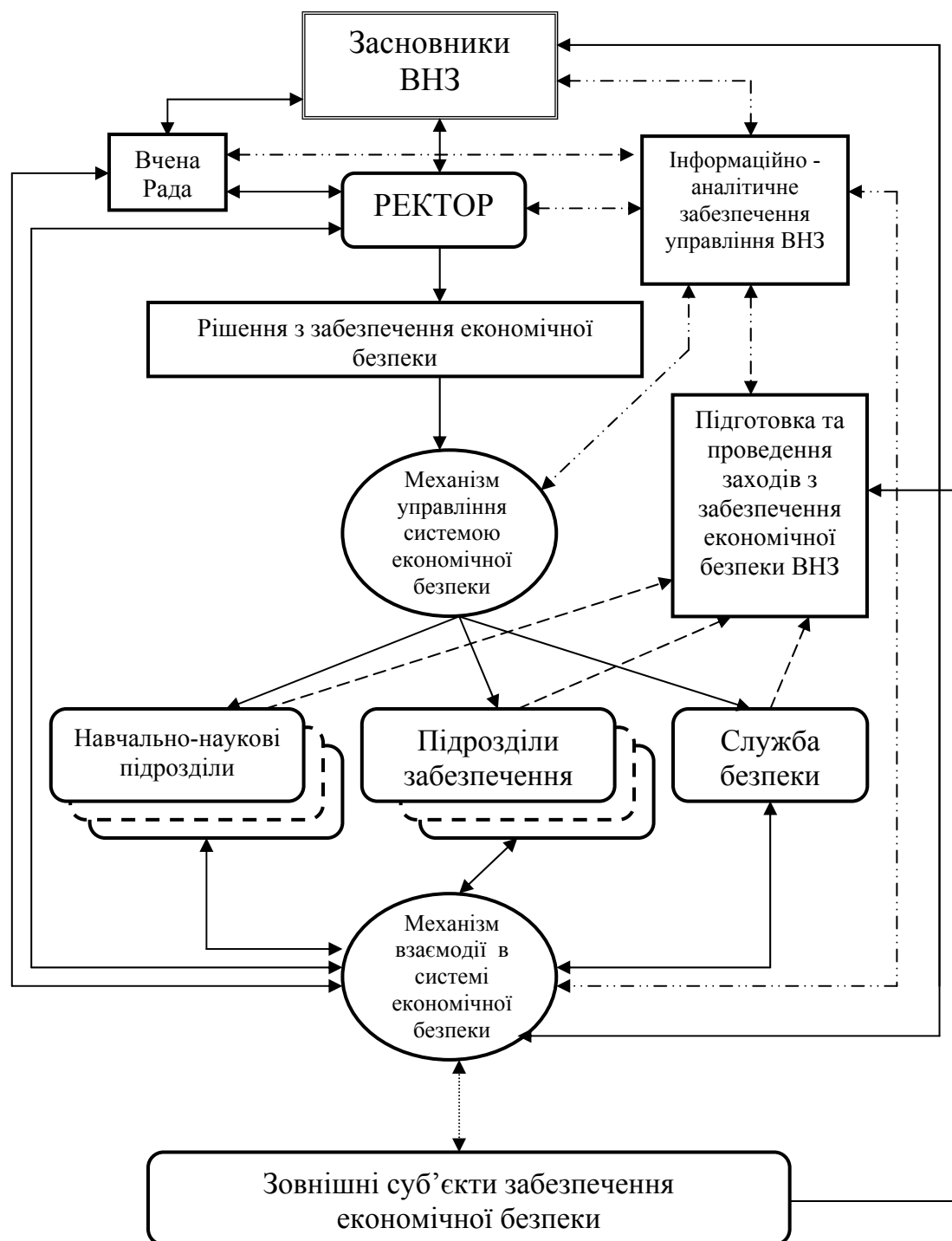

Рис. 2. Модель управління системою економічної безпеки вищого навчального закладу
Джерело: розроблено автором

Висновки та перспективи подальших розвідок. В даний час на діяльність вищого навчального закладу впливає значна кількість комплексних і багатовекторних факторів зовнішнього і внутрішнього середовища, як сприятливих, так і негативних. У цих умовах їх успішна діяльність в значній мірі залежить від здатності їх системи економічної безпеки адекватно реагувати на існуючі та можливі загрози для їх діяльності в умовах сильної конкуренції на ринку освітніх послуг.

Для того щоб система економічної безпеки змогла успішно функціонувати необхідно створити ефективний механізм управління, який дозволить би скоординувати дії

всіх суб'єктів системи економічної безпеки вищого навчального закладу, задіяти всі наявні в неї ресурси для протидії існуючим та можливим загрозам зовнішнього і внутрішнього середовища.

Список використаних джерел

1. Про вищу освіту : Закон України № 1556-VII 1 липня 2014 року.
2. Захаров О. І. Система управління комплексним забезпеченням економічної безпеки підприємства / О. І. Захаров // Збірник наукових праць Черкаського державного технологічного університету (Економічні науки). – 2014. – Випуск 37, частина 3. – 149 с.
3. Захаров О. І. Теоретичні основи забезпечення економічної безпеки підприємств / О. І. Захаров // Вчені записки університету «КРОК». – 2012. – № 31. – С. 80- 88.
4. Захаров О. І. Механізм взаємодії в системі управління комплексним забезпеченням економічної безпеки. / О. І. Захаров // Збірник наукових праць Черкаського державного технологічного університету. Серія: Економічні науки. – 2016. – Випуск №43, Частина 1. – С. 49-58.
5. Козаченко А. В. Экономическая безопасность предприятия: сущности и механизм обеспечения. / А. В. Козаченко, В. П. Пономарева, А. Н. Ляшенко. – К.: Изд-во «Либра», 2003. – 279 с.
6. Ляшенко О. М. Концептуалізація управління економічною безпекою підприємства: [монографія] / О. М. Ляшенко. – Луганськ: вид-во СЛУ ім. В. Даля, 2011. – 400 с.
7. Лысенко Ю. Г. Механизмы управления экономической безопасностью / Ю. Г. Лысенко, С. Г. Мищенко, Р. А. Руденский. – Донецк: ДонНУ, – 2002. – 178 с.
8. Снігір Л. П. Концептуальні засади організації економічної безпеки освітнього закладу в сучасних умовах / Л. П. Снігір // Вчені записки університету «КРОК», – 2016. – № 41. – С. 135- 140.

References

1. About Higher Education (2014): Law of Ukraine No. 1556-VII, July 1.
2. Zakharov O. I. (2014) System of management of complex provision of economic safety of the enterprise *Zbirnyk naukovykh prats' Cherkas'koho derzhavnoho tekhnolohichnoho universytetu (Ekonomichni nauky)*, 37/3, 149 pp.
3. Zakharov O. I. (2012) Theoretical bases for ensuring economic safety of enterprises. *Vcheni zapysky universytetu «KROK»*, 31, 80-88.
4. Zakharov O. I. (2016) Mechanism of interaction in the system of integrated management of economic security. *Zbirnyk naukovykh prats' Cherkas'koho derzhavnoho tekhnolohichnoho universytetu. Seriya: Ekonomichni nauky*, 43/1, 49-58.
5. Kozachenko A.V., Ponomareva V.P., Lyashenko A.N. (2003) Economic security of the enterprise: the essence and mechanism of support. *K.: Yzd-vo «Lybra»*, 279 p.
6. Lyashenko O. M. (2011) Conceptualization of the management of the economic security of the enterprise. *Luhans'k: vyd-vo SNU im. V. Dalya*, 400 p.
7. Lysenko Yu. G., Mishchenko S.G., R.A. Rudensky (2002) Mechanisms of management of economic security, *Donetsk: DonNU*, 178 p.
8. Snigir L. P. (2016) Conceptual principles of organization of economic safety of educational institutions in modern conditions. *Vcheni zapysky universytetu «KROK»*, 41, 135-140.

LAPTIEV Mykhaylo Serhiyovych,

PhD student, Department of Financial and Economic Security management, Education and Research Security Management Institute, University of Economics and Law “Krok”

THE SYSTEM OF MANAGEMENT OF COMPREHENSIVE ECONOMIC SECURITY OF A HIGHER EDUCATIONAL INSTITUTION

Abstract. Introduction. *In conditions of unstable socio-economic situation in the country, the activity of higher educational institutions is influenced by a considerable number of factors of hazards and threats of the external and internal environment. Given this, domestic higher education institutions need to have effective systems of economic security to ensure stable work and development. Modern systems of economic security of higher educational institutions should use all their own resources, as well as resources of state structures and non-state actors.*

Purpose. *The purpose of the article is to consider the theoretical foundations for building a comprehensive system for managing the economic security of a higher educational institution.*

Methods. *Theoretical generalization, monographic method.*

Results. *The article discusses the theoretical bases of construction and operation of complex maintenance of economic security management systems of higher academic institutions.*

Originality. *The system of economic security of the higher educational institution should include all its structural components, including: the administration, the academic council, the educational departments, departments, scientific subdivisions, financial, logistical, economic and other divisions and services. Among the internal resources of the system of economic security should be considered: intellectual resources; financial resources; information resources; human resources; material and technical resources; administrative resources and others. As external resources of the system of economic security of a higher educational establishment it is possible to consider: public authorities; mass-media; subjects of the education system, with which the interaction is carried out (schools, colleges); scientific institutions; business; state structures; police; subjects of economic activity (enterprises, banks, firms).*

Conclusion. *At present, a large number of complex and multi-vector factors of the external and internal environment, both favorable and negative, are influenced by the activities of a higher educational establishment. Under these conditions, their successful activity largely depends on the ability of their system of economic security to respond adequately to the existing and possible threats to their activities in the face of strong competition in the market of educational services.*

In order for the system of economic security to function successfully it is necessary to create an effective management mechanism that would allow coordinating the actions of all subjects of the system of economic security of a higher educational institution, to use all available resources to counteract existing and possible threats to the external and internal environment.

Keywords: *higher education institution, threats, economic security, management mechanism, economic security system.*

*Одержано редакцією: 27.04.2017
Прийнято до публікації: 11.05.2017*

УДК 65.012.8:338

СІЧІОКНО Гліб Борисович,
аспірант, кафедра управління фінансово-економічною безпекою, Навчально-науковий інститут менеджменту безпеки, Університет економіки та права «КРОК», м. Київ, Україна

МЕХАНІЗМ УПРАВЛІННЯ ФІНАНСОВОЮ БЕЗПЕКОЮ ПРОМИСЛОВИХ ПІДПРИЄМСТВ В УМОВАХ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ

У статті розглянуто теоретичні засади, методичні підходи та практичні рекомендації щодо формування та реалізації ефективного механізму управління фінансовою безпекою промислового підприємства в умовах глобалізації.

Ключові слова: *механізм, управління, безпека, фінансова безпека, система економічної безпеки, підприємство, глобалізація.*

Постановка проблеми. У сучасних умовах розвитку України, в складній економічній ситуації виникає чимало ризиків, небезпек та загроз, що породжують на промислових підприємствах низку фінансово-економічних проблем, вирішення яких потребує удосконалення існуючих та розробки нових форм, методів та інструментів нейтралізації негативних впливів на фінансову сферу підприємства. Для ефективного функціонування підприємств необхідним є підвищення рівня їх фінансово-економічної безпеки. Неналежна увага до процесу управління фінансово-економічною безпекою на промислових підприємствах стримує процес їх економічного зростання та призводить до виникнення кризових явищ, ускладнює процес виходу з них.

Відтак, запорукою прогресивного розвитку підприємства та головною передумовою його стабільної діяльності є розробка ефективної системи оцінки його рівня фінансової безпеки, дослідження основних ризиків, загроз та небезпек, що можуть